

**Борошенко Е. Я.**, спеціаліст вищої категорії,  
викладач-методист української мови та  
літератури ДПТНЗ «Чернівецький професійний  
машинобудівний ліцей»

## **Добре тому жити, хто вміє дружити**

**Мета:** здобувачі освіти мають усвідомити важливість дружби, зрозуміти, що становить основу дружніх стосунків; опрацювати етичні проблеми: з чого починається дружба і вміння дружити; кого ми називаємо другом; за що ми цінуємо своїх друзів; виховувати почуття поваги до друзів, вірність у дружбі.

Обладнання: презентація, тести, стіннівки, малюнки, репродукції художніх тематичних картин.

*Заздалегідь варто провести шкільний конкурс на кращий твір («Мій друг», «Моя подруга», «Я – твій друг», «Про якого друга я мрію», «Друже, пробач мені, Будь ласка») і на матеріалі цих робіт створити стіннівки. Якщо учні доповнять свої твори малюнками чи фотографіями, газети будуть ще цікавішими.*

**I. Активізація уваги учнів. Створення емоційно-позитивної атмосфери уроку.** (Перегляд мотиваційного відео «Подарунок»).

<https://www.youtube.com/watch?v=8B3PBCLpRMo>

1. Записати відповідь на запитання: «Кому найчастіше довіряєш свої думки, переживання?»

2. Учень.

В хвилину скрути і наруг,

Як недруги тебе оббрешуть,

Згадай, що є у тебе друг,

Лише згадай – і стане легше.

**II. Повідомлення теми, мети уроку.**

**Мотивація навчальної діяльності.**

Чимало учнів вашої групи виявляють довір'я друзям. Справді, разом із природними потребами (повітря, їжа, житло...) в кожної людини існує ще одна життєва необхідність – бажання мати друзів. Недаремно в народі кажуть: «Людина без друга – що їжа без солі». З другом завжди цікаво, бо є спільні інтереси, йому можна довірити свої думки, поділитися переживаннями. Тож тема уроку дуже актуальна: поведемо мову про важливість дружби і вміння дружити, з'ясуємо, які умови є необхідними для дружніх стосунків, за що ми цінуємо своїх друзів.

### **III. Робота над темою уроку.**

**Круглий стіл.** (Заздалегідь підготовлені учнівські повідомлення.)

1. Дружбу, як особливі людські взаємини, високо цінували в усі часи. Ще у Стародавній Греції відомий філософ Платон підносив дружбу понад усі людські чесноти. За словами Сократа, спілкування між людьми без дружби втрачає всяку цінність.
2. З античних міфів відомо, що покровителями дружби вважаються герої Кастор і Полідевк, які були не тільки нерозлучними друзями, а й братами-близнюками. Їхні родинні зв'язки і дружні стосунки позначалися давньогрецьким словом «філія» - *друг*. Як бачимо, раніше це слово означало насамперед кровних родичів, своїх, а потім – *близьких, соратників, партнерів*. Так, у сучасній італійській мові слова «фільйо» і «фільья» зберегли своє значення «син» і «донька».  
Існує також версія, що праслов'янське слово друг в індоєвропейській мові мало первісне значення *міцний, надійний, вірний*. А хіба друг не є таким?  
У сучасній українській мові слово *друг* містить оцінку взаємин людей, їхнє емоційне ставлення один до одного.
3. *Любий друже, милий друже, мій найдорожчий товаришу* – так ми звертаємося, на письмі або подумки, до тих людей, без яких наше життя було б невеселим і безбарвним.

Зранку вируємо з дому у сподіванні зустріти когось близького, щоб радісно вигукнути «Зрастуй!» - і у відповідь почути «Доброго тобі дня!». І знаємо, що дорогою сонячним променем нам сяйне усмішка друга чи подруги і додасть настрою на весь день. Коли ж невдача, образа отруять душу смутком, то неодмінно хтось підійде і запитає «Що з тобою?» І скаже такі слова, що повернуть душевну рівновагу і радість життя.

4. Друзі були чи не єдиним порятунком для великого страдника України Тараса Шевченка, коли він перебував на засланні в оренбурзьких степах. У грудні 1849 р. в листі до Андрія Івановича Лизогуба писав:

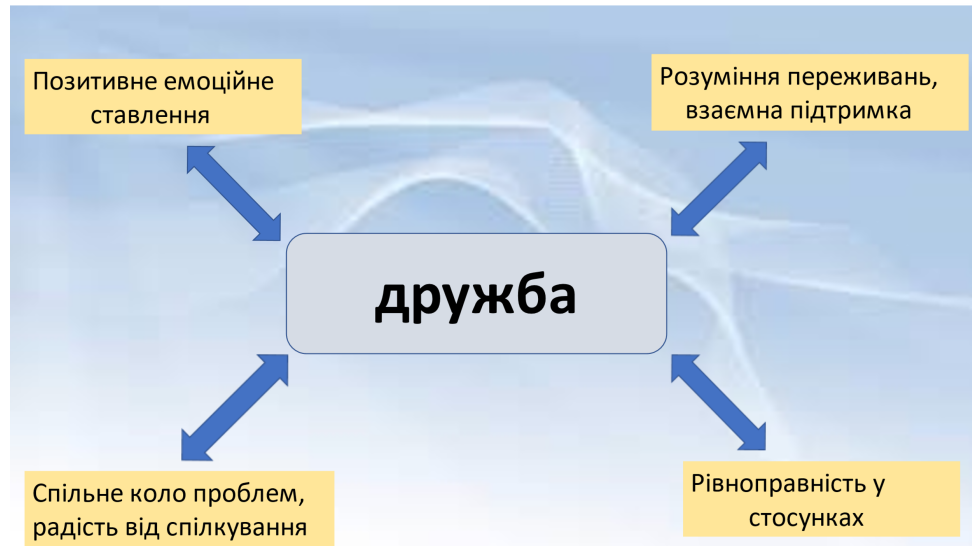
«На самий Святвечір сиджу собі один-однісінький у хатині та журюся, згадуючи свою Україну і тебе, мій друже єдиний. Думаю: от Бог дає і свято Своє велике на радість добрим людям, а мені нема з ким слова промовить. Аж гульк! входить в хатину добрий Герн і подає мені ваш лист. Господи милостивий! Як я зрадів! Неначе батька рідного побачив або заговорив з сестрою на чужині!»

Ближькими друзями великого Шевченка були історик Микола Костомаров, актор Михайло Щепкін, письменник Пантелеймон Куліш...

5. Другом називають того, на кого можна покластися в будь-якій ситуації, кому довіряють. Тому сучасні словники дружбу визначають як *близькі стосунки між людьми, основу яких становлять взаємна довіра, прив'язаність, спільність інтересів.*

Поняття «дружба» можна віднести до таких етичних характеристик, як любов, взаєморозуміння, готовність до самопожертви.

**Робота зі схемою. Поясніть складники дружби.**



### Інсценізація оповідання Л. Воронкової «Антон і Харитон»

Жили на світі Антон і Харитон.

- Давай з тобою дружити, - сказав Харитон. – Усе ділитимемо навпіл – і горе і радість.
- Згода, - сказав Антон, - коли поруч друг, жити легше і веселіше.

Йшли вони якимось полем. Сонце палить. А сховатися ніде – ні деревця, ні кущика.

- Дай мені свого бриля, - сказав Харитон, - а то мені дуже голову припікає.

Антон віддав Харитону свого великого солом'яного бриля. Сонце почало і йому пекти в голову, але Антон подумав: «Нічого, потерплю. Зате Харитонові добре!» Раптом набігли величезна хмара, линув дощ.

- Дай мені скоріше свого плаща, - закричав Харитон, - хіба не бачиш, що твій друг мокне!

Антон віддав йому плаща. Дощик поливав Антона. Але він думав: «Ну, що ж, заради дружби і промокнути можна».

Закінчився дощ, засяяло сонечко. Харитон віддав Антонові його плащ і бриль.

- Візьми, - каже він, - а то мені нести важко.

Антон узяв мокрий плащ і мокрий капелюх. І замислився.

Тим часом друзі дійшли до перехрестя.

- Тобі куди? – запитав Антон.
  - Мені ліворуч, - відповів Харитон.
  - А мені праворуч, - відповів Антон.
  - Так ми ж хотіли разом іти! – закричав Харитон. – Ми ж друзі з тобою!
- Але Антон ішов усе далі й далі. Жодного разу не озирнувся.

**Чому ж він не озирнувся?**

**Учитель.**

- Дай Боже, щоб на життєвому шляху вам зустрілися такі щирі й самовіддані люди, як Антон, і щоб ніхто з вас не став схожим на корисливого Харитона.

**Учень.**

- А мені цікаво, що означає дружба для вас, шановні педагоги?

#### **IV. Формування практичних умінь і навичок моральної культури.**

**Висловлюємо власну думку.**

**Учитель.**

- Відомий давньогрецький мислитель Аристотель наголошував: « У кого є друзі, в того немає друга». Чому він так стверджував?
- Чи є відмінність між дружніми та приятельськими стосунками?
- Скільки в людини може бути справжніх друзів?
- Про справжніх друзів часто кажуть: « Він мені як брат» або «Вона мені як сестра». Чи погоджуєтеся ви з такою оцінкою? Доведіть, що справжня дружба є джерелом радості та взаємозбагачення між людьми.

**Запам'ятаймо!**

Цінність дружби – у відвертості, щирості взаємин між людьми. Якщо стосунки будуються на вигоді та користолюбстві, то така дружба не має майбутнього.

**Попрацюй у парі.**

Розташуй по висхідній пороки, які для тебе найогидніші у дружбі. Зроби висновки.

Дружба не терпить:

- ✓ брехні;
- ✓ заздрощів;
- ✓ повчань, зверхньої критики;
- ✓ приниження гідності;
- ✓ розголошення таємниць;
- ✓ зради;
- ✓ жорстокості;
- ✓ надокучливості.

### **Розв'язуємо ситуацію.**

Сашко та Петро дружили кілька років, жили в одному будинку, вчилися в одному класі. Якось Сашко скоїв поганий вчинок, і Петро вирішив захистити друга та виправдати його поведінку перед однокласниками. Він розповідав про знервованість Сашка, про проблеми в його сім'ї, і таким чином розголосив усім таємниці, які довірив йому друг.

- Чи правильно вчинив Петро, чи допоміг він другові насправді?
- Яку заповідь дружби він порушив?
- Як можуть скластися після цього стосунки між друзями?

### **Тест для самоконтролю.**

#### **Чи надійний ти друг**

1. Друг часто користується твоїми речами, але повертає їх неохоче.

Цього разу він просить дорогу річ. Як ти вчиниш?

- А) даси йому;
- Б) скажеш, що в тебе її зараз немає;
- В) відмовиш і поясниш справжню причину.

2. Ти відчуваєш, що у твого друга невдовзі будуть великі неприємності.

Тоді ти:

- А) припиниш із ним стосунки;
- Б) вдаватимеш, що все гаразд;

В) відверто поговориш із ним.

3. Чи вважаєш ти, що твій друг повинен:

А) завжди всім ділитися з тобою;

Б) говорити тільки те, що тобі подобається;

В) залишати свої думки та проблеми при собі.

4. Друг носить одяг, який йому не личить. Тоді ти:

А) скажеш йому про це;

Б) спробуєш пояснити, чому цей одяг не варто носити;

В) промовчиш.

5. Ти вважаєш, що твій друг:

А) кращий ніж ти;

Б) ти маєш більше переваг;

В) ви знаходитеся на одному рівні.

**Підрахуйте бали.**

| <b>Тест</b><br><b>Чи надійний ти друг</b> |   |   |   |
|-------------------------------------------|---|---|---|
| № / Варіант<br>відповіді                  | А | Б | В |
| 1                                         | 1 | 2 | 3 |
| 2                                         | 1 | 2 | 3 |
| 3                                         | 3 | 2 | 1 |
| 4                                         | 2 | 3 | 1 |
| 5                                         | 2 | 1 | 3 |

11-15 балів. Ти – надійний друг. Твої друзі це знають і цінують.

6 – 10 балів. У тебе є друзі, але ти до них не завжди ставишся з повагою і терпінням, не переймаєшся їхніми проблемами. Щоб поліпшити ситуацію, спробуй ставити себе на місце тією людини, якій потрібна допомога.

5 – балів. Ти певною мірою егоїст і звик звертати увагу тільки на себе. Така риса – перешкода справжній дружбі. Виявляй більше інтересу до інших людей та їхніх проблем.

## **V. Підсумок уроку.**

Добре навчатися в такій групі, у якій склалися дружні стосунки, сформувався справжній колектив. До речі слово колектив латинського походження, його первісне значення – зібраний. Це – група людей, які об'єднані між собою спільною діяльністю.

На початку навчального року ви створили групу. Основне бажання більшості з вас було – бути прийнятим колективом. У декого з'явилися товариші, хтось має серед однолітків авторитет, а дехто відчувається некомфортно. *(Викладач зачитує оповідання «Рішення класу» з книги Бруно Ферреро «365 коротких історій для душі»).*